

Голові разової спеціалізованої вченої ради
(спеціальність 061 Журналістика) у
Сумському державному університеті,
доктору філологічних наук,
ст. викладачу кафедри журналістики та
філології
Черниш Анні Євгеніївни

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата наук із соціальних комунікацій, доцента,
доцента кафедри журналістики та філології
Сумського державного університету
Ковальнової Тетяни Вікторівни
на дисертаційне дослідження
Отрішко Марини Анатоліївни
«Медіакультура та медіадискурс інформаційного простору малих міст
України: соціокомунікаційна модель»,
подане до захисту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика**

Дисертаційне дослідження Отрішко Марини Анатоліївни «Медіакультура та медіадискурс інформаційного простору малих міст України: соціокомунікаційна модель», подане до захисту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 06 «Журналістика» за спеціальністю 061 «Журналістика» в Сумському державному університеті, спрямоване на розв'язання комплексної проблеми щодо важливості медіакультури малих міст України як фактора творення дієвого сучасного інформаційного суспільства та засобу формування національної ідентичності.

Усебічний аналіз дослідження уможливорює зробити комплексний висновок щодо актуальності роботи, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності та значущості отриманих

результатів, наукової новизни, теоретичної і практичної цінності, надати загальну оцінку дисертації.

Ступінь актуальності теми дослідження.

Суспільство ХХІ ст. активно проживає трансформацію, коли гетерогенна інформація все більше домінує в житті людей. Цей процес обумовлює зміну форм і методів взаємодії і творчості, посилює роль медіакультури у формуванні національної ідентичності та суспільної свідомості. Тож актуальним є питання щодо особливостей існування і розвитку медіакультури сучасного інформаційного суспільства, адже «ХХІ століття характеризується як період реформування та перетворення, що відображається в культурному зростанні або занепаді малих міст та впливає на становлення та розвиток суспільства» (с. 20). Глобальні питання медіадискурсу розглядаємо, найперше, на локальному рівні через окремі регіональні культурні, комунікаційні, політичні, економічні та ін. маркери. Саме це пояснює важливість аналізу медіакультури й інформаційного простору малих міст України та визначає актуальність теми дослідження.

Отже, тема дисертаційного дослідження Отрішко Марини Анатоліївни є актуальною і затребуваною для сучасної журналістики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах:

1) міжнародного грантового проєкту Journalism Education for Democracy in Ukraine: Developing Standards, Integrity and Professionalism (Журналістська освіта задля демократії в Україні: розробка стандартів, доброчесність та професіоналізм) – проєкт ЄС ЕРАЗМУС+, № 598964-EPP-1-2018-1-UK-EPPKA2-SVHE-JP, 2018–2022 pp.;

2) науково-дослідної роботи кафедри журналістики та філології Сумського державного університету «Особливості формування національного інформаційного простору України: від радянської системи ЗМІ до демократичної моделі» (номер державної реєстрації 0115U001713), 2015–2021pp;

3) науково-дослідної роботи кафедри журналістики та філології Сумського державного університету «Сучасний масовокомунікаційний простір: історія, реалії, перспективи», 2021–2025 рр. (номер державної реєстрації 0121U111164).

Новизна, достовірність та ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дослідженні.

Наукова новизна дисертаційного дослідження Отрішко Марини Анатоліївни має переконливий характер. Дисертанткою уперше здійснено цілісний підхід до вивчення медіакультури та медіадискурсу малих міст України в розрізі соціокомунікаційної моделі. Авторка виокремила особливості медіакультури в контексті міського інформаційного середовища. Ґрунтуючись на напрацюваннях українських та іноземних науковців, узагальнила сутність базових понять дослідження проблематики медіакультури й медіадискурсу та ввела дефініцію «мале місто».

Заслуговує на увагу розроблена і представлена в роботі соціокомунікаційна модель медіадискурсу інформаційного простору малих міст України. Дисертанткою виокремлено на основі проведеного опитування характерні риси функціонування медіадискурсу в малих містах, зокрема описано специфіку медіакультури містян.

Окрім того, значущим є застосований комплексний підхід до вивчення інформаційного простору міста як історичного та сучасного феномена медіакультури й медіадискурсу загалом. Означено актуальні тенденції щодо розуміння медіадискурсу культурної пам'яті малих міст як колективного суспільного засобу творення національної ідентичності українців.

Наукова цінність представленого дослідження визначається опрацюванням теоретико-методологічного підґрунтя, що налічує понад 250 праць українських та закордонних дослідників.

Не менш цікавим вважаємо дослідження регіональних медіаресурсів, які підсилюють контентне середовище малого міста в цілому. Дисертантка також обґрунтовує залежність рівня культурного розвитку малих міст в Україні від

таких чинників, як історична спадщина, наявність культурних інституцій, ініціативність громадян і місцевих влад, економічний стан тощо (с. 118), що по-різному впливає на розвиток культурного дискурсу та збереження культурного надбання.

Вагомим у дослідженні є проведене дисертанткою опитування для виявлення особливостей функціонування медіадискурсу, що відповідно обумовило можливість визначити якісні та кількісні показники основних параметрів медіадискурсу в окреслених просторово-часових рамках. Учасниками дослідження були жінки та чоловіки віком від 18 до 60 років. Дослідження проведено відповідно до Гельсінської декларації (1964).

Аналіз медіакультури та медіадискурсу інформаційного простору міста дозволив Отрішко Марині Анатоліївні визначити такі характеризуючі функції: культурну, інноваційну, інформаційну, комунікаційну, регулюючу, оптимізуючу, територіальну, містоутворюючу (сервісна та виробнича). Досліджуючи публічно-комунікаційний простір малого міста, дисертантка звернула увагу, що він охоплює інформаційну, політично-комунікаційну, економічно-інформаційну, інформаційно-соціальну складові, які вирізняються ознаками та форматами і залежать від різних факторів (глобалізації, інформатизації тощо) та чинників (інформаційних, соціальних, економічних тощо).

Розглядаючи медіакультуру, Марина Анатоліївна окреслює основні параметри, що її характеризують: інформаційні потреби; інформаційні можливості; тематичне охоплення; пізнавальну ефективність; емоційну дієвість; зворотний зв'язок; авторську продуктивність; охоплення аудиторії; комунікативну компетенцію; встановлення зв'язку (с. 146). Вагомим можемо вважати висновок дисертантки щодо кількісних та якісних показників кластерного аналізу ключових характеристик, які представлені в таблицях та додатках.

Усі наведені в роботі положення підкріплені прикладами, з метою візуалізації отриманих результатів використовуються порівняльні та

узагальнюючі таблиці, діаграми, додатки. Структура роботи – чітка й логічна, дисертація складається зі вступу, трьох розділів, розбитих на десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, що забезпечує повне та всебічне розкриття наукової теми.

Із огляду на все вищезазначене, структура й обрані теоретико-методологічні підходи дослідження Отрішко Марини Анатоліївни не викликають заперечень і засвідчують достовірність і глибину обґрунтування наукових положень.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Одержані результати дослідження Отрішко Марини Анатоліївни мають важливе теоретичне і практичне значення у галузі соціальних комунікацій. Зокрема, отримані результати можуть використовуватися для розробки монографій, навчально-методичних рекомендацій, підручників, посібників із низки журналістикознавчих дисциплін, що засвідчує теоретичну значущість роботи. Практичні результати можуть використовуватися в навчальному процесі ЗВО під час укладання навчальних програм з дисциплін «Медіатехніки та медіатехнології», «Сучасний медіатекст», «Теорія і методика журналістської творчості» та ін., при формуванні тематик спецкурсів зі спеціальності 061 Журналістика. Також напрацювання дисертантки є корисними медіапрактикам, оскільки спрямовані на творення якісного медіапродукту, та науковцям галузі.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертації викладено в 16 наукових працях, із яких 6 статей у фахових виданнях, рекомендованих МОН України, 1 стаття у виданні, внесеному до міжнародних наукометричних баз даних, написана у співавторстві, 9 матеріалів у збірниках міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Отже, апробація наукових положень дисертаційного дослідження підтверджує наукову цінність та актуальність представленої до захисту роботи для журналістикознавства та соціальної комунікативістики.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

За результатами перевірки та аналізу тексту дисертаційного дослідження не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації (Протокол перевірки роботи на плагіат системою StrikePlagiarism.com від 03.12.2024 р.). Запозичення, виявлені у роботі, оформлені коректно і не мають ознак плагіату, посилання внесені у список використаних джерел.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Високо оцінюючи наукове й практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання, які більшою мірою мають рекомендаційний характер:

1. Важливою частиною поняттєвого апарата дисертаційної роботи є визначник «медіакультура». Зокрема на с. 120 дисертантка доходить висновку, що «медіакультура малих міст України відзначається акцентом на місцеву інформацію, обмеженими ресурсами та співпрацею з громадськістю. Вона відіграє важливу роль у висвітленні подій і формуванні громадської думки». Вважаємо доцільним сформулювати визначення поняття «медіакультура малого міста».

2. У п. 3.1 дисертантка досліджує медіакультуру та контентне наповнення інформаційного простору малих міст України. Для аналізу обрано медіаресурси трьох малих міст в різних регіонах України – місто Шостка (Сумська область), місто Бердичів (Житомирська область) та місто Стрий (Львівська область). Доцільно було б приділити увагу також друкованим виданням обраних міст.

3. На с. 91 дисертантка зазначає, що «малі міста України, функціонуючи у інформаційному просторі медіадискурсу дослідницького, комунікаційно-публічного, інформаційного аспектів є серйозними чинниками сталого

розвитку країни та формування її медіакультури». Проте в Україні є малі міста, що характеризуються як депресивні території. Нам видається доречним надати загальні рекомендації щодо ревіталізації таких регіонів через активне використання медіадискурсу.

Однак висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

У цілому дисертація Отрішко Марини Анатоліївни «Медіакультура та медіадискурс інформаційного простору малих міст України: соціокомунікаційна модель» є актуальним і ґрунтовним дослідженням, чітко структурованим і виконаним на високому науковому рівні.

Представлена до розгляду робота демонструє оригінальний підхід автора до розкриття теми, продуманість у формулюванні висновків.

На підставі зазначеного констатуємо, що за своїм науковим рівнем, актуальністю порушеної проблеми, обсягом, структурою, ґрунтовністю аналізу та інтерпретацією наукових даних робота цілком відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 06 «Журналістика» зі спеціальності 061 «Журналістика».

Рецензент:

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент
доцент кафедри журналістики та філології
Сумського державного університету

Тетяна КОВАЛЬОВА

